
ROZHLEDY

Petr Čermák – Mario Rossi

Pražský lingvistický kroužek a zapomenuté příspěvky k Ottovu slovníku naučnému nové doby

The Prague Linguistic Circle and the forgotten contributions to Otto's Encyclopedia of the New Era

ABSTRACT: This article examines contributions by individual members of the Prague Linguistic Circle to the *Ottův slovník naučný nové doby* (Otto's Encyclopedia of the New Era), published in 1930–1943. The encyclopedia was a very prestigious project at the time, so the participation of as many as 36 members of the Prague Linguistic Circle should not be considered too surprising. Offering a survey of the individual contributions with regard to whether they later became part of the contributors' published bibliographies, this article further demonstrates that at least a part of the entries in the encyclopedia by the members of the Circle, including some of the most prominent (Jakobson, Wellek, Mukařovský and others), has thus far gone unnoticed. It also briefly assesses the contributions to the encyclopedia by several leading cultural figures of the time.

Key words: Prague Linguistic Circle, Otto's Encyclopedia of the New Era, bibliography, Roman Jakobson, Bohuslav Havránek, Jan Mukařovský, Vladimír Skalička

Klíčová slova: Pražský lingvistický kroužek, Ottův slovník naučný nové doby, bibliografie, Roman Jakobson, Bohuslav Havránek, Jan Mukařovský, Vladimír Skalička

1. Úvod

Cílem tohoto článku je informovat o podílu členů Pražského lingvistického kroužku na Ottově slovníku naučném nové doby (OSNND). Přestože se dílo nejvýznamnějších představitelů Kroužku stále vydává a komentuje a vydávají se i jejich kompletní bibliografie, příspěvky v OSNND byly částečně zapomenuty a některé se neobjevují v bibliografiích příslušných autorů, přestože jsou dodnes z obsahového hlediska zajímavé. Pozapomnělo se rovněž na to, že se na OSNND podíleli i další významní představitelé české filologie a kultury té doby.

2. Osudy Ottova slovníku naučného nové doby

V posledním publikovaném svazku OSNND, konkrétně v druhém svazku šestého dílu, se objevuje toto oznámení:

„Redakce OSNND předkládá tímto naší veřejnosti další polosvazek dodatku k velkému Ottovu slovníku naučnému, který končí písmenem U. Svazek vznikl v době mimořádných válečných poměrů, redakce se však ze všech sil snažila předložit naší veřejnosti dílo, které by nejen vyhovovalo požadavkům na ně kladeným, ale bylo též věrným zrcadlem doby. Avšak překotný stav udá-

lostí podmíněný válkou způsobil, že mnohá hesla, která v době zpracování byla aktuální, stala se zastaralými. Rovněž překážky technického rázu brzdily v poslední době pravidelné vycházení Dodatků, které je jedním z předpokladů úspěšného vydávání díla. Proto se rozhodlo nakladatelství přerušit po dobu války vycházení Dodatků a dokončit je po válce.

Redakce děkuje tímto všem svým spolupracovníkům a příznivcům co nejvšeleji za jejich dosavadní činnost a pozornost, kterou věnovali dílu, a pevně doufá, že i po válce mu zachovají svou dosavadní přízeň.“

Ten, kdo toto sdělení psal, nemohl vědět, že jde o labutí píseň celého slovníku. Po válce nebylo vydávání slovníku obnoveno, a tak zůstal neúplný. Bylo by jistě zajímavé studovat historický, politický a kulturní kontext a důvody, jak a proč bylo vydávání přerušeno a proč nebylo obnoveno. To však není záměrem tohoto článku. My se zde omezíme pouze na bibliografické údaje.

V devadesátých letech 20. století bylo dvanáct svazků OSNND (spolu s předcházejícími 28 díly Ottova slovníku naučného) znovu vydáno jako reprint: na luxusním, originálu zcela věrném vydání se spolupodílela pražská nakladatelství Paseka a Argo (OSNND, 1996–2003). Později vznikl stejně záslužný, ale ještě odvážnější projekt: malá moravská firma Aion vydává celou encyklopedii (40 svazků) v elektronické podobě (Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, 1998).¹ Po několika technických vylepšeních je slovník v současnosti k dispozici na jediném DVD, vybaveném programem umožňujícím nejen rychlé vyhledávání jednotlivých hesel, ale také nanejvýš užitečné vyhledávání fulltextové. Digitální verze tak po desítkách let umožnila získat řadu informací, které by jinak byly jen obtížně dohledatelné.

Jak již bylo řečeno, vydávání encyklopedie nebylo dokončeno, a tak k ní neexistují rejstříky. Je sice pravda, že ve slovníku, kde jsou hesla uspořádána podle abecedy, nejsou rejstříky pro orientaci v obsahu zásadně důležité, mají však velký význam, chceme-li najít informace o autorech hesel. Kterí spoluautoři se podíleli na vzniku encyklopedie a kolik jich bylo? Jak jsou podepsána jednotlivá hesla? Kdo je autorem nepodepsaných hesel? Na některé z těchto otázek nelze odpovědět ani dnes.

Jak totiž ukázalo vyhledávání v digitální verzi, mnoho hesel nejenže nebylo podepsáno šifrou autora (tato skutečnost byla známa již dříve), ale navíc nemálo podepsaných hesel je označeno šiframi, které se v seznamech šifer neobjevují a nejsou identifikovány ani nikde jinde ve slovníku. Pátrání po podílu jednotlivých autorů – již tak dosti komplikované – se tím ještě ztěžuje: některá hesla nemůžeme připsat konkrétním osobám s jistotou, nýbrž jen s velkou pravděpodobností (viz dále např. Roman Jakobson).

3. Podíl členů Kroužku na OSNND

Jak již bylo řečeno, omezíme se v tomto článku na ty z autorů, kteří byli členy Pražského lingvistického kroužku, a na několik málo dalších autorů zvláště významných pro dějiny humanitních oborů té doby.

¹ Autoři touto cestou děkují pracovníkům firmy Aion, zejména pak panu Gardavskému, za nezištnou technickou pomoc při práci s elektronickou verzí encyklopedie.

Připomínáme, že roku 1930, kdy vyšel první svazek OSNND, existoval Kroužek teprve čtyři roky, avšak byl již mezinárodně dosti dobře znám díky Tezím z roku 1929 (Cercle linguistique de Prague, 1929) a účasti členů Kroužku na mezinárodních lingvistických konferencích.

3.1. *Otázka členství v Kroužku*

Stanovit, kdo byl v tu dobu členem Kroužku, není snadné.

Členství upravují paragrafy 5 a 9 Stanov: § 5 „Prvními řádnými členy jsou zakladatelé Pražského lingvistického kroužku, jejichž jména jsou uvedena níže. Dalším řádným členem se stává každý vědecký pracovník, který vykonal jako host, pozvaný výborem, v Pražském lingvistickém kroužku přednášku a byl na doporučení výboru přijat za řádného člena dvoutřetinovou většinou členů přítomných na členské schůzi organizační, na jejímž programu příslušný návrh byl výslovně uveden...“; § 9 „Členem spolku přestává být ten, kdo 1. své vystoupení ze spolku písemně oznámí výboru, 2. po jeden rok bez náležité omluvy neplní jakoukoliv povinnost členskou, 3. je ze spolku vyloučen...“.²

Teoreticky by tedy seznam členů bylo možné získat ze seznamu přednášek konaných na schůzích Kroužku. To však platí pouze teoreticky. Stanovy totiž kladou ještě dvě další podmínky: přednášející musel být na přednášku pozván výborem a po přednášce se muselo uskutečnit hlasování. To znamená, že k ověření seznamu členů je třeba konzultovat archivní materiály (pozvánky, korespondenci atd.), ty jsou však často neúplné a navíc obtížně interpretovatelné (viz níže).

A tak zatímco existují a byly vícekrát publikovány seznamy přednášek konaných v Kroužku,³ publikovaných seznamů členů existuje paradoxně jen několik. Z období prvních dvaceti let existence Kroužku máme v tuto chvíli k dispozici jen tři seznamy v pravém slova smyslu. Prvním seznamem jsou podpisy zakládajících členů Kroužku pod stanovami.⁴ Druhý je obsažen v stručné brožuře vydané u příležitosti deseti let Kroužku (Pražský lingvistický kroužek, 1936, s. 14–16). Třetí byl roku 1946 publikován v prvním čísle holandského časopisu *Lingua* (De Groot – Reichling, 1946, s. 150–151), zaměřeného na obecnou lingvistiku (tento seznam je selektivní: výslovně je v něm uvedeno, že obsahuje jen jména lingvistů, kteří se zajímají o obecnou lingvistiku). Při zkoumání tohoto seznamu je třeba brát v úvahu dobu jeho vzniku: bezprostředně po válce bylo obtížné navazovat zpřetrhané vazby a přerušené styky.

² Ve Fondu Pražského lingvistického kroužku, uloženém v Archivu AV ČR v Praze, se uchovalo vícero kopií stanov Kroužku, mezi nimi i oficiální exemplář s razítkem používaným pro registraci u příslušných úřadů. Text stanov byl publikován česky a anglicky, srov. Stanovy spolku „Pražský lingvistický kroužek“, in: Vachek (1999, s. 93–98); The By-Laws, in: Toman (1995, s. 263–265).

³ List of Lectures Given in the Prague Linguistic Circle (1926–1948), compiled and translated by Bruce Kochis, in: Matejka (1978, s. 607–622); A List of Lectures on Poetics, Aesthetics and Semiotics Given in the Prague Linguistic Circle, 1926–1948, in: Galan (1985, s. 207–214); Přednášky v Pražském lingvistickém kroužku, in: Vachek (1999, s. 99–115); Vachek v této publikaci poznamenává, že přednášky v Kroužku byly pravidelně zaznamenávány a komentovány v *Slově a slovesnosti* (přinejmenším od roku 1935 do konce roku 1948). Proto lze seznamy přednášek, které nejsou vždy úplné a podrobné, doplnit časopiseckou rešerší.

⁴ Viz pozn. 2.

Počty členů na seznamech vypadají takto: zakládajících členů bylo 17, na seznamu z roku 1936 figuruje 61 členů a na seznamu z roku 1946 je jich celkem 40. Podrobné porovnání seznamů ukazuje, že jen část členů se objevuje na všech; to není vždy dáno tím, že už členy Kroužku nebyli (tj. že zemřeli, jako cizinci ztratili s Kroužkem kontakt nebo se s ostatními členy názorově rozešli). Válečné události i výběrový charakter seznamu z roku 1946 způsobují, že seznamy lze chápat jen jako pozitivní doklad o příslušnosti ke Kroužku; absence na seznamu nutně neznamená, že dotyčný členem nebyl.

Vedle těchto oficiálně publikovaných seznamů existuje v archivním fondu Kroužku ještě řada dalších, často ručně psaných seznamů a přehledů. Další údaje o členech můžeme získat ze zápisů ze schůzí a také ze seznamu přednášek proslovených na těchto schůzích. Podle statistik J. Vachka (1999) bylo v Kroužku předneseno celkem 305 přednášek 129 přednášejícími. Prosté aritmetické součty ukazují, že mnoho z přednášejících se nestalo členy, a jiní se zase možná stali členy, aniž přednesli přednášku.⁵ Není náhoda, že J. Vachek ve svých podrobných popisech nikdy neuvedl ani počet, ani seznam členů Kroužku a že se – i když se toho o Kroužku napsalo vskutku hodně – i pozdější badatelé chovají stejně. V současné době se věnujeme podrobnému studiu existující sekundární literatury i archivních fondů, takže brzy snad bude možné sestavit co nejpresnější obraz toho, kolik členů měl Kroužek v jednotlivých etapách své existence. Pro tuto chvíli jen uvedme, že kdybychom vzali v úvahu jména všech, kteří se v archivním fondu Kroužku objevují v nějaké souvislosti s Kroužkem (jsou na některém ze seznamů, mluví se o nich v zápisu z přednášek atd.), došli bychom k neuvěřitelnému počtu více než 250 jmen. Tolik členů Kroužek pochopitelně neměl. Při zkoumání podílu členů Kroužku na přípravě OSNND proto vycházíme jen z tří výše zmiňovaných oficiálně publikovaných seznamů, doplněných o seznam sestavený z dalšího oficiálního dokumentu, který se nachází ve fondu Kroužku. Jde o dokument velmi smutný: vlastnoručně podepsané prohlášení každého člena o nežidovském původu.⁶

3.2. Členové Kroužku a OSNND

Sestavíme-li ze všech čtyř zmiňovaných seznamů seznam jediný, zjišťujeme, že členy Kroužku bylo podle publikovaných dokumentů v některé fázi jeho existence celkem 87 osob. Z tohoto počtu se celkem 36 členů podílelo na zpracování OSNND, mezi nimi – jak vysvitne z následujících výkladů – i někteří členové velmi významní.

⁵ Pro tuto chvíli uvedme jen tolik: na citovaných seznamech figurují čtyři členové (Grund, Hujer, Indra, Thon), kteří podle existujících soupisů přednášek přednášku v Kroužku neproslovlí. Zároveň v seznamu přednášejících za období od vzniku Kroužku do roku 1946 (z tohoto roku je, jak bylo uvedeno, náš druhý seznam) figuruje 52 přednášejících, které nenajdeme ani na jednom z našich seznamů. Důvody této skutečnosti jsou různé: někteří z těchto lidí ještě před publikováním seznamů zemřeli nebo Kroužek opustili; přednášejícími často byli význační zahraniční lingvisté, kteří se na zasedání Kroužku očividně objevili jen jako hosté; a konečně existovalo mnoho sympatizantů Kroužku, kteří podle vlastního zájmu navštěvovali některé z přednášek a dokonce i sami v Kroužku vystoupili.

⁶ Okolnosti vzniku těchto smutných dokumentů nechceme na tomto místě komentovat; pro naše účely jen řekněme, že tyto dokumenty dokládají členství dané osoby v Kroužku. Takto sestavený seznam však vzhledem k okolnostem pochopitelně není úplný. Ještě poznamenejme, že dva z členů z tohoto seznamu (Heger, Paňkevč) v Kroužku nikdy neproslovlí přednášku.

V oddíle 3.3 uvádíme v abecedním pořadí přehled všech členů Kroužku evidovaných na některém ze zmiňovaných seznamů, kteří se podíleli na vzniku OSNND. U každého z nich uvádíme, od kdy se na encyklopedii podílel, jaké šifry používal, která hesla napsal a kolik jich bylo. Je-li nám známa reprezentativní bibliografie jeho prací, uvádíme dále, zda se hesla napsaná pro OSNND v této bibliografii nacházejí. Jak uvidíme, jen podíl některých členů na OSNND je znám v úplnosti. Poměrně často byla dosud známa pouze některá z hesel. Jen v několika případech se nám v žádném ze studovaných pramenů nepodařilo najít ani zmínku o tom, že se dotýčný podílel na edici OSNND.

Na závěr ještě poznámka: skutečnost, že u mnoha významných členů Kroužku nefigurují hesla z OSNND v jejich bibliografiích, by někdo mohl vysvětlovat tím, že heslo z encyklopedie nelze považovat za plnohodnotnou bibliografickou položku. Tento názor nesdílíme a máme k tomu tyto důvody:

(1) Mnohá hesla jsou věnována závažným tématům a shrnují názor autora na danou problematiku. Z tohoto hlediska jsou dodnes velmi zajímavá a svým významem přesahují mnohé položky, jež se v bibliografiích uvádějí.

(2) Tato hesla v bibliografiích uvádějí mnozí renomovaní bibliografové (E. Macek, J. Kurz).

(3) V naprosté většině zkoumaných případů se některá z hesel v bibliografii objevují.

(4) V některých bibliografiích je výslovně uvedeno, že byly sestaveny na základě poznámek autora, o jehož bibliografii jde; lze předpokládat, že hesla figurovala v těchto poznámkách a byla svým autorem za součást bibliografie považována.

Domníváme se proto, že chybí-li v bibliografii konkrétního autora hesla z OSNND (nebo jejich část), je to dáno tím, že se o nich nevědělo, a nikoli názorem sestavovatele bibliografie, že to jsou položky nehodné začlenění.

3.3. Příspěvky členů Kroužku

Alfred L. Bém

Na OSNND se podílel od 1. sv. 1. dílu a svá hesla podepisoval šifrou A. B. V Bémově bibliografii (Bubeníková – Vachalovská, 1995) autorky uvádějí celkem 36 hesel podepsaných šifrou A. B. Digitální vyhledávání umožnilo zjistit, že Bém pod touto šifrou napsal ještě dalších 7 hesel (Auslender Sergej Abramovič, Stepun Fedor Avgustovič, Sumbatov Aleksandr Ivanovič, Suvorov Nikolaj Semjonovič, Šuljatiev Vladimír Michajlovič, Švedov Jakov Zacharovič, Tomaševskij Boris Viktorovič). Autorky bibliografie navíc (ibid., s. 20) přicházejí s hypotézou, že by Bém mohl být i autorem hesel Annenskij, Innokentij Fjodorovič a Sajitov Vladimir Ivanovič. Tato hypotéza se jeví jako velmi pravděpodobná. Platí-li, je Bém též autorem hesla Četvěrikov Dmitrij, podepsaného rovněž touto šifrou.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Bem Alfred L.

Vladimír Buben

Na OSNND se podílel od 2. sv. 3. dílu a svá hesla podepisoval šifrou V. Bb. Je autorem těchto hesel: Křepinský Maxmilián, Provençalský jazyk (část hesla), Románská filologie, Románské jazyky.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Buben Vladimír.

P a v e l J . B u j n á k

Na OSNND se podílel od 1. sv. 1. dílu a svá hesla podepisoval šifrou Bk. Je autorem celkem 100 hungaristických hesel.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Bujnák Pavel J.

P a v e l E i s n e r

Na OSNND se podílel od 2. svazku 4. dílu a svá hesla podepisoval šifrou P. E. Je autorem těchto hesel: Ompteda Georg Freiherr von, Oppeln-Bronikowski Friedrich von, Pannwitz Rudolf a Seidl Walter.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Eisner Paul.

J . L . F i s c h e r

Na OSNND se podílel od 2. svazku 2. dílu a svá hesla podepisoval šiframi J. L. F. a F.⁷ V bibliografii jeho prací se mluví obecně o tom, že pro slovník napsal hesla z oboru filozofie a sociologie (písmena K–S) a že byl členem vrchní redakce; konkrétní hesla se však neuvádějí. Pod šifrou J. L. F. napsal následující hesla: Kant Emmanuel, Kategorie, Klíma Ladislav, Kontingence, Krejčí František, Krise společenská, Kritika, Kvalita, Mechanismus, Metafysika, Metoda, postup, Národ, Naturalismus ve filosofii, Německo-filosofie, Nietzsche Friedrich, Noéma, Noetika, Nominalismus, Norma, měřítko, pravidlo, Novoidealismus, Nunn Sir Percy, Objektivace, Objektivismus, Patočka Jan, Personalismus, Plánování, Pluralismus, Podstata, Pojem, Politika – úkoly teor. politiky, Popelová-Otáhalová Jiřina, Pragmatismus, Pravda, Příčinnost, Proletariát, Propedeutika filosofická, Psychologismus, Racionalismus, Řád ve filosofickém smyslu, Řád Emanuel, Realismus ve filosofii, Relativismus, Rovnost jako politický požadavek, Sauer Wilhelm, Scientismus, Sensualismus, Schams Rudolf, Schiller Ferdinand Canning Scott, Schuhl Pierre Maxime, Siegfried André a Skepticismus; pod šifrou F. se podílel mj. na hesle Liberalismus.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Fischer J(osef) L(udvík).

O t o k a r F i s c h e r

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu. Patřila mu šifra Ot. F. Je autorem hesla Belgická literatura. Toto heslo je obsaženo v jeho bibliografii (Brambora, 1933, s. 95–131).

Encyklopedie obsahuje i heslo Fischer Otokar, napsané Arne Novákem.

J a n F r č e k

Na OSNND se podílel od 2. svazku 5. dílu a svá hesla podepisoval šifrou jfk. Je autorem hesel Ruský jazyk, Seliščev Afanasij Matvějevič a Sokolov Matvěj Ivanovič. V bibliografickém soupisu jeho publikační činnosti (Blažek, 1972) je uvedeno jen první z těchto hesel.

Encyklopedie obsahuje i heslo Frček Jan, napsané Janem Svobodou.

A n t o n í n F r i n t a

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu nejen jako autor hesel, ale také jako redaktor (v seznamu autorů je u něho uvedeno „vrchní redakce, revisní redakce“). Svá hesla podepisoval šifrou A. F. Je autorem celkem 121 hesel zejména z fonetiky, slavistiky a religionistiky. Naprostá většina těchto hesel je obsažena v jeho knižně vydané bibliografii (Hnízdová –

⁷ Bibliografie J. L. Fischera je obsažena in Jařab – Valenta – Fischerová (1990). Autorka bibliografie Jarmila Fischerová na straně 120 (v kapitole Autorské šifry a pseudonymy J. L. Fischera) uvádí, že „sám Fischer se nikde o důvodech alternativního signování hesel nevyjadřuje. Čtenář nabude dojmu, že druhou alternativu (F.) volí autor u hesel z jeho pohledu méně důležitých.“ Platnost této hypotézy se těžko posuzuje.

Petr, 1970), schází tam pouze těchto 19 hesel (u většiny z nich je Frinta jediným autorem, u některých spoluautorem): Bareš Jan, Burnand Eugene, Čech Emerich, Dagmar, Hovorka František, Hus, Husův dům v Praze, Iška František, Klíma Stanislav, Komenského Matice evangelická, Komenského spolek, Konipásek Jaroslav, Kot Stanislav, Kravař Pavel, Křemen František, Kučera František, Lovaň a Michalče Dmitrij.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Frinta Antonín.

Antonín Grund

Na OSNND se podílel od 2. svazku 1. dílu a svá hesla podepisoval šifrou Gr. Je autorem 48 hesel, zejména z české literatury: Časopis Národního musea, Dobner Gelasius, Durych Václ. Fortunát, Erben Karel Jaromír, Guldener Bernard, Hanka Václav, Kalina Josef Jaroslav, Karafiát Jan, Klicpera Václav Kliment, Kollár Jan, Královédvorský rukopis, Langer Josef Jaroslav, Linda Josef, Marek Antonín, Matice česká, Osvěta, Osvěta lidu, Osvěta Česká, Paul Karel, Piskoř Karel, Poch Josef, Pokorný-Pikulík Josef V., Popelková Anna, Pražák Albert, Pražák Přemysl, Pražák Vilém, Přileská Marie, Rais Karel Václav, Raisová Doubravka, Raisová-Míšková Marie, Rakous Vojtěch, Řezníček Václav, Rubeš František Jaromír, Ryppl Matěj, Sedlák Jan Vojtěch, Sumín Jiří, Svatobor, Šelepka Karel, Šimáček Matěj Anastasia, Šimek František, Šípek Karel, Škarka Antonín, Šnobl Jan, Štastný Jaroslav, Teichmann Karel, Těsnohlídek Rudolf, Téver, Tréval Emil.

Antonín Hartl

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu a svá hesla podepisoval šifrou A. H. Je autorem hesel Farský Karel, Dlouhý-Pokorný Emil a Baráček Pavel. Tato hesla nejsou obsažena v jeho bibliografii (Havlíček, 2002).

Encyklopedie obsahuje i heslo Hartl Antonín, napsané Josefem Bramborou.

Bohuslav Havránek

Na OSNND se podílel od 2. svazku 5. dílu a svá hesla podepisoval šiframi B. Havránek, Boh. Havránek, BHk. a B. Hk. Je autorem celkem 22 hesel. Všechna figurují v nejúplnější bibliografii jeho prací (Petr – Tylová, 1985). Konkrétně jde o hesla: Slovanská filologie – jazykověda, Slovanské jazyky – český, Slovanské jazyky – praslovanský, Spisovný jazyk, Strukturalismus, Strukturální lingvistika, Stylistika, Syntax, Synthetické jazyky, Systém v jazykovědě, Ščepkin Vjačeslav Nikolajevič, Ščerba Lev Vladimirovič, Šeplavé, Škaric Djuro, Šrámek Emanuel, český fonetik; Šorová R. O., Tabu v jazykozpytě, Tesnière Lucien, Thema (podhesla: v morfologii, v syntaxi), Toponomastika, Trpný rod, Terminologie.

Encyklopedie obsahuje i heslo Havránek Bohuslav, jehož autorem je pravděpodobně Roman Jakobson.⁸

Ladislav Heger

Na OSNND se podílel od 1. svazku 3. dílu a svá hesla podepisoval šifrou Hg. Je autorem hesel Janko Josef, Olrik Axel, Seip Didrik Arup, Siebs Theodor, Skandinávské jazyky a Skandinávský a nizozemský ústav.

Julius Heidenreich (-Dolanský)

Na OSNND se podílel od 2. svazku 2. dílu (byl také členem vrchní redakce) a svá hesla podepisoval šiframi Jhch, jhch a J. Hch. Je autorem celkem 257 hesel z jihoslovanské lite-

⁸ Více k tomu u P. Čermáka (2008).

ratury a jazykovědy, z polské, ruské a české literatury. V jeho bibliografii (Havránková, 1963) figuruje 207 z těchto hesel, 50 hesel nikoli (Jirásek Josef, Kajmakčalan, Kalenić, Kalimegdan (alemegdan), Kangrga Jovan, Karadžić Mina, Karpina, Kašanin Milan, Kern Ferdo, Kešuc Alexander, Kleiner Juljus, Kniewald Dragutin, Književni Jug, Književni Sever, Komorowski Bronislav, Porobka Nikolaj Ivan., Kostić Radima, Koscialkowska Wilhemina Zyndram, Kostić Laza, Kranichfeld Vladimir Pavlovič, Krivenko Sergej Nikol., Krizman Tomislav, Krupiński Franciszek, Kuničić Petar, Lešnjanić Rajko Jovanović, Lisičar Mate, Lubowski Edward, Magarawević Djordje, Marun Vjekoslav, Mickiewicz Adam, Milaš Nikodim, Miler Ferdo, Mitrinović Dimitrije, Nazor Vladimir, Orlovskou, Osman-Aziz, Palavestra Jovan, Paprocký Bartoloměj z Hlohol, Poljak Isidor, Pozňov Nikolaj Ivanovič, Predić Svetislav, Prejac Djuro, Przerwa-Tetmajer, Salias de Turnemir Jevgenij Andrejevič, Seljan Mirko, Spevec Franjo, Subotić Dragutin, Subotić Kamenko, Suvorin Aleksej Serg., Šurmin Djuro Dr.).

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Heidenreich Julius PhDr.

Oldřich Hujer

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu a svá hesla podepisoval šifrou O. H. Je autorem hesel Agrell Sigurd a Zubatý Josef. První heslo je uvedeno v Soupisu prací Oldřicha Hujera, druhé z pochopitelných důvodů nikoli: vyšlo až po publikování tohoto soupisu (Kurz, 1940). Není však obsaženo ani v dodatku k této bibliografii (Kurz, 1942).

Encyklopedie obsahuje i heslo Hujer Oldřich, napsané Václavem Čihařem.

Roman Jakobson

Na OSNND se podílel od 1. svazku 2. dílu a svá hesla podepisoval šifrou R. J.⁹ Je autorem hesel Fonéma, Fonologie, Lingvistika, Metrika, Mathesius Vilém (všechna tato hesla jsou citována v autorově bibliografii, Rudy, 1990), Morféma, Pražský lingvistický kroužek (tato hesla v zmiňované bibliografii uvedena nejsou) a pravděpodobně i hesla Havránek Bohuslav.¹⁰

Encyklopedie obsahuje i heslo Jakobson Roman Osipovič, ruský slavista, jehož autorem je Josef Bečka.

Vojtěch Jiráť

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu a svá hesla podepisoval šifrou Jr. Je autorem více než 300 hesel z literatur německého jazyka. Všechna tato hesla jsou obsažena v bibliografii jeho prací (Macek, 1978).

Encyklopedie obsahuje i heslo Jiráť Vojtěch, napsané Josefem Bramborou.

Josef Miroslav Kořínek

Jako spolupracovník OSNND je uveden od 1. svazku 5. dílu. Své jediné heslo Prajazyk podepsal šifrou J. M. K. Toto heslo je obsaženo v jeho bibliografii (Isačenko, 1948).

Encyklopedie obsahuje i heslo Kořínek Josef Miroslav, napsané Václavem Čihařem.

⁹ O nejasnostech týkajících se šifer a dalších souvislostech Jakobsonových příspěvků viz P. Čermák (2008).

¹⁰ V této souvislosti chceme upozornit na internetovou bibliografii na adrese <<http://www.dejiny.nln.cz/Bibl/Jakobson.html>>. Jejímú správci, panu Štěpánu Kosíkovi, děkujeme za pomoc a spolupráci. Na serveru <<http://www.dejiny.nln.cz/links.html#bibl>> nalezne zájemce celou řadu neustále aktualizovaných bibliografií, např. i některé níže citované internetové bibliografie.

Josef Kurz

Na OSNND se podílel od 2. svazku 1. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou Kz. Napsal celkem 25 hesel ze slovanské filologie. S výjimkou hesla Slovánské jazyky – staroslověnský jsou všechna obsažena v Kurzově bibliografii (Řeháček, 1968).

Encyklopedie obsahuje i heslo Kurz Josef, napsané Josefem Bečkou.

Čestmír Loukotka

Na OSNND se podílel od 2. svazku 4. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou Ltka. Napsal hesla Ogaden, Okinagan a Uto-aztécké jazyky. Ve výběrové bibliografii jeho díla (Holý, 1966) tato hesla nejsou obsažena.

Jan Mukařovský

Na OSNND se podílel od 1. svazku 2. dílu a svá hesla podepisoval šifrou mř. Je autorem těchto hesel: Eufonie, Katachrese, Komično, Krása, Lyrika, Poetika, Strukturální estetika, Strukturální věda o literatuře, Šklovskij Viktor Borisovič, Tendenční umění, Umění.

V bibliografii sestavené Emanuelelem Mackem (1982) není z těchto hesel obsaženo heslo Katachrese.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Mukařovský Jan PhDr.

Arne Novák

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu, konkrétně takto: od 1. sv. 1. dílu do 2. sv. 2. dílu byl členem revizní redakce a od 1. sv. 3. dílu do 1. sv. 4. dílu členem vrchní redakce. Kromě toho napsal pod šifrou A. N. celkem 153 hesel. Srovnáme-li počet těchto hesel s úplnou bibliografií Arne Nováka (Antošová et al., 1940), v bibliografii chybí celkem 43 hesel, konkrétně Drtil Artuš, Frank Bruno, Frenssen Gustav, Gebauerová Marie, Jacobsen Jens Peter, Jaroš Gustav, Jørgensen Jens Johanes, Langbehn Julius, Leppin Paul, Löns Hermann, Mann Klaus, Něždanov, Nordau Max, Nötzel Karl, Nowak Karl Friedrich, Obermann, Oblomov Ilja Iljič, Oestéren, Ohon Anton, Pankrác (Pankracy), Pansa Sancho, Pastor Willy, Pečorin, Pelíšek Josef, Petersen Julius, Petsch Robert, Petzet Erich, Pochhammer Paul, Pokoutní literatura, Polonius, Popelková Ludmila, Pozdnyšev, Promberger Romuald, Romanetto, Rosenfeld Morris, Roth Joseph, Rudin, Ruederer Josef, Scheerbart Paul, Simplicissimus, satirický časopis, Skalický Jaroslav a Skálová Augusta.

Encyklopedie obsahuje i heslo Novák Arne, napsané Juliem Heidenreichem.

František Oberpfalcer (- Jílek)

Na OSNND se podílel od 2. svazku 2. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou fo. Napsal hesla Ido, Interlingua, Písmo, Sémantika, Sémiologie ve filologii, Slang, Slovník jazykový a Trávníček František.

Encyklopedie obsahuje i heslo Oberpfalcer Frant. PhDr., napsané Josefem Bečkou.

Eugen Pauliny

Na OSNND se podílel od 1. sv. 5. dílu. Svě jediné heslo – Rizner Ludovít Vladimír – podepsal šifrou Ply.

Pavel Poucha

Na OSNND se podílel od 2. svazku 3. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou Pou. Napsal celkem 70 orientalistických hesel. S výjimkou hesla Pizzi Italo jsou všechna obsažena v jeho bibliografii (Kolman – Šíma, 1970).

Encyklopedie obsahuje i heslo Poucha Pavel PhDr., napsané Otakarem Klímou.

J a r o s l a v P r ů š e k

Na OSNND se podílel od 1. svazku 6. dílu a svá hesla podepisoval šifrou J. P-k. Je autorem těchto hesel: Taoismus, Sun K'o, Sun Jat-sen, Sung Tsi-wen, Sung Mei-ling. Tato hesla nejsou v jeho bibliografii (Šíma, 1994) obsažena.

Encyklopedie obsahuje i heslo Průšek Jaroslav PhDr., jehož autorem je Václav Čihař.

J a n R y p k a

Na OSSND se podílel od 2. sv. 4. dílu a svá hesla podepisoval šifrou Rp. Je autorem těchto hesel: Rezá-šáh Pahlaví, Ross Edward Denison, Sarre Friedrich, Sásanovské umění. Tato hesla jsou s výjimkou hesla Sarre Friedrich obsažena v jeho bibliografii (Kubíčková – Hrbek, 1956).

Encyklopedie obsahuje i heslo Rypka Jan, jehož autorem je Miloš Borecký.

P e t r N i k o l a j e v i č S a v i c k i j

Na OSNND se podílel od 1. svazku 3. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou p. s. Napsal přes 200 zeměpisných hesel.

Encyklopedie obsahuje i heslo Savickij Petr Nikolajevič, jehož autorství není zcela jasné.

J a n V o j t ě c h S e d l á k

Na OSNND se podílel od 1. sv. 4. dílu a svá hesla podepisoval šifrou J. V. S. Je autorem těchto hesel: Mayer Rudolf, Názvoslovná komise ministerstva nár. obrany, Taufer František.

Encyklopedie obsahuje i heslo Sedlák Jan Vojtěch, český spisovatel, napsané Antonínem Grundem.

V l a d í m í r S k a l i č k a

Na OSSND se podílel od 2. sv. 3. dílu a svá hesla podepisoval šifrou Ska.

Je autorem celkem 41 hesel. Bibliografické údaje k těmto heslům jsou obsažena v souborném vydání díla Vladimíra Skaličky (2004–2006). Tamtéž (s. 1286–1304) jsou i přetištěna.

Encyklopedie obsahuje i heslo Skalička Vladimír PhDr., jehož autorem je Josef Bečka.

J a n T h o n

Na OSNND se podílel od 1. svazku 3. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou Th-. Napsal hesla Knihovník a Knihovny OSN IV, obě jsou znalcům jeho díla známa (Franc, 1998).

Encyklopedie obsahuje i heslo Thon Jan, jehož autorem je Jan Šnobl.

F r a n t i š e k T r á v n í č e k

Na OSNND se podílel od 1. svazku 2. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou Tk. Napsal hesla Dialektologie a Dialekty – obě jsou obsažena v jeho bibliografii (Dějiny a současnost, 2006).

Encyklopedie obsahuje i heslo Trávníček František, jehož autorem je František Oberpfalcer.

B e d ř i c h V á c l a v e k

Na OSNND se podílel od 2. svazku 1. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou B. Vk. Napsal celkem 65 hesel, z nich hesla Simultaneismus, Sociální poesie, Speyer Wilhelm a Sternheim Karl nefigurují ve Václavkově bibliografii (Vlašín, 1967).

V á c l a v V á ů n ý

Jako spolupracovník OSNND uveden od 2. svazku 5. dílu. Svě jediné heslo Slovanské jazyky – slovenský podepsal šifrou Vž. Toto heslo je obsaženo v jeho bibliografii (Jančák – Sochová – Voráč, 1953).

Felix Vodička

Na OSNND se podílel od 2. svazku 6. dílu a svá hesla podepisoval šifrou F. Vka. Je autorem hesel Šrámek Fráňa, Theer Otakar PhDr., Toman Karel a spoluautorem hesla Teige Karel. Všechna tato hesla jsou obsažena v jeho bibliografii (Laiske, 1969).

René Wellek

Na OSNND se podílel od 2. sv. 3. dílu a svá hesla podepisoval šiframi rw., r.w. a R.W. Je autorem celkem 37 hesel z anglické a americké filozofie. Z těchto 37 hesel je pouze pět obsaženo v úplné bibliografii René Welleka (Yeghiayan, 2007), konkrétně hesla Novoheglovství, Novorealismus, Rashdall Hastings, Royce Josiah a Russell Bertrand. V bibliografii nejsou obsažena hesla Ladd George Trumbull, Laird John, Leighton Joseph Alexander, Locke John, Lovejoy Arthur Oncken, Mac Taggart John Ellis, Marden Orison Swett, Mill John Stuart, Moore George Edward, Morgan Conwy Lloyd, Muirhead John Henry, Pratt James Bissett, Pringle-Pattison, Riley Isaac Woodbridge, Ritchie David Georgie, Robinson Daniel Sommer, Rogers Artur Kenyon, Samuel Herbert Louis, Santayana George, Sellars Roy Wood, Seth James, Shand Alexander Faulkner, Schurman Jacob Gould, Sidgwick Alfred, Sidgwick Henry, Sorley William Ritchie, Spaulding, Stebbing Lizzie Susan, Stephen Leslie Sir, Stirling James Hutchison, Stout George Frederick a Strong Charles Augustus.

Miloš Weingart

Na OSNND se podílel od 2. sv. 4. dílu a svá hesla podepisoval šifrou M. W. Je autorem těchto hesel: Orthoepie, Polabský jazyk, Polsko-jazyk, Pravopis český, Purismus jazykový.

3.4. Poznámka k Ottovu slovníku naučnému: F. X. Šalda

Jsme si vědomi, že F. X. Šalda do tohoto přehledu patří i nepatří: patří proto, že byl členem Kroužku, a nepatří proto, že přispíval nikoli do OSNND, nýbrž do staršího Ottova slovníku naučného (jeho oficiální název zněl Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí). Tuto krátkou poznámku mu věnujeme zejména proto, že i u něho pomohla elektronická verze encyklopedie nalézt některá neznámá hesla.

Zajímavé je už samotné Šaldovo členství v Kroužku. Vzhledem k tomu, že byl výrazně starší než většina členů Kroužku, může být Šaldovo členství dalším důkazem pronikavosti jeho kritického ducha i citlivosti, díky nimž byl schopen pochopit, co budou myšlenky Kroužku a Kroužek sám znamenat pro budoucnost české vědy, kultury a společnosti vůbec.

Už bylo řečeno, že Šalda psal do Ottova slovníku naučného – byl dokonce dlouholetým členem její redakční kanceláře. Lze říci, že osud Šaldových hesel byl jiný než osud hesel většiny autorů, o kterých byla dosud řeč; třebaže se o nich vědělo, dlouhou dobu nebyla nikde přetištěna. Roku 1986 však Milan Blahynka vydal výběr z těchto hesel (Blahynka, 1986). Autor výběru obsahujícího 132 hesel v úvodu konstatuje: „Uvězněna dosud ve sloupcích naší dosud největší encyklopedie, nezařazena do Souboru díla F. X. Šaldy a nepřetiskována ani ve výběrech z Šaldových statí, zůstávají Šaldova hesla z Ottova slovníku naučného ‚mimo oběh‘. Málokdy se citují, šaldovská literatura k nim téměř nepřihlíží, na rozdíl od Šaldových článků v časopisech a novinách, ale i na rozdíl od korespondence nepřitahují pozornost ani zvědavost“ (Blahynka, 1986, s. 7).

V ediční poznámce pak editor konstatuje: „Podle Bibliografie díla F. X. Šaldy (1948, s. 319–332) napsal Šalda pro Ottův slovník naučný celkem 378 hesel; ve skutečnosti je tento počet vyšší, jen např. ve svazku XI unikly bibliografově pozornosti tři podepsaná hesla (své příspěvky podepisoval F. X. Šalda vždy *Šld.*, ale je velmi pravděpodobné, že z pera Šaldova je i množství hesel nepodepsaných, u nichž Šalda, člen redakční kanceláře slovníku, zřejmě nepovažoval za nutné vyznačit své autorství...)“ (Blahynka, 1986, s. 309).

U nepodepsaných Šaldových hesel nejsme s to přinést žádnou novou informaci. Pokud jde o hesla podepsaná, můžeme konstatovat – opět díky skvělé elektronické verzi – že jich je celkem 389, to je o 8 víc, než uvádí Blahynka.

4. Příspěvky některých dalších významných představitelů vědy a kultury

V této poslední kapitole se na chvíli vydáme za hranice Kroužku a upozorníme na skutečnost, že spoluautory OSNND byli i někteří další významní filologové a literáti; mnohá z jejich hesel se neobjevují v žádné z existujících bibliografií jejich díla.

V á c l a v Č e r n ý

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou V. Č. Napsal hesla: Bergsonismus, Brémond abbé Henri, Darío Rubén, Diego Gerardo, Diez-Canedo Enrique, Huidobro, Institut d'études slaves de Genève, Lorca, Machado Antonio, Machado Manuel, Menéndez y Pelayo Marcelino, Ortega y Gasset José. V Černého bibliografiích (Salajková, 1993; Hamanová, 1993) není obsaženo žádné z těchto hesel.

Encyklopedie obsahuje i nepodepsané heslo Černý Václav, český profesor a spisovatel.

F r a n t i š e k H a l a s

Na OSNND se podílel od 2. svazku 3. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou f. h. Napsal hesla Konrád Karel, český spisovatel; Orbis. V bibliografii F. Halase, kterou jsme měli k dispozici (Kundera, 1999),¹¹ není obsaženo žádné z těchto hesel.

Encyklopedie obsahuje i heslo Halas Frant., jehož autorem je Fedor Soldán.

J a n P a t o č k a

Na OSNND se podílel od 2. svazku 1. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou Pa. Napsal celkem 94 hesel: Darbon Alexandre, Dauriac Lionel A., Děborin Abram M., Dedukce, Definice, Definitní, Déjà vu, Delacroix Henri, Delbos Victor, Dělník, Descartes René, Dewey John, Dialektika, Diderot, Diference, Dichotomie, Diskursivní, Dorner Aug., Dratková Albína, Drews Artur, Driesch Hans, Dumas Georges, Durdík Josef, Durée, Durkheimova škola, Dynamismus, Ehrenfels Christian von, Elementy ve filosofii, Emoce, Empiriokriticismus, Energetický názor světový, Entelechie, Epifenomén, Erdmann Benno, Essertier Daniel, Estetika, nauka o zjevech estetických, Ethika, Ethologie ve filosofii, Eucken Rud., Evoluce (vývoj), Fenomenologie, Fikcionalismus, Filosofie, Filosofie – česká – literatura, Foustka Břetislav, Francouzská filosofie, Galla Karel PhDr., Galton Francis, Garfein-Garski Stanisław, de Gaultier Jules, Geyser Josef, Gibson William R. Boyce, Gilson Etienne, Gnosticismus, Gobineau Jos. Arthur hrabě, Goblot Edmond,

¹¹ Tato bibliografie se soustřeďuje spíše na Halasovu tvorbu uměleckou.

Gomperz Heinrich, Görland Albert, Grabmann Martin, Grisebach Eberhard, Gutberlet Konstantin, Guyau Jean-Marie, Häberlin Paul, Haecceitas, Haeckel Ernst, Hall G. Stanley, Hallucine, Hamann Joh. Georg, Hamelin Octave, Hannequin Arthur, Hartmann Eduard Karl Rob. von, Hebdomady, Hegel G. W. F., Heglovci, Heymans Gustav, Hodgson Sh. H., Husserl Edm., Idealismus, Kozák Jan Blahoslav, Kraus Oskar, Kroner Richard, Kühnemann Eugen, Ollé-Laprune Léon, Palágyi Melichar (Menyhért), Parodi Dominik, Pelikán Ferdinand, Subjektivismus, Tannery Paul, Tardy Vladimír, Tetens Johann Nicolaus, Thomasius Christian, Tradicionalismus, Transcendentalismus, Trendelenburg Adolf. V nejobsáhlejší, aktualizované bibliografii (Archiv Jana Patočky, 2007) byla původně obsažena jen hesla Fenomenologie, Filosofie, Filosofie česká, Hegel, Hegelovci, Husserl, J. B. Kozák, Logika, po našem upozornění již jsou obsažena hesla všechna.

Encyklopedie obsahuje i heslo Patočka Jan, český filosof, jehož autorem je J. L. Fischer.

K a r e l T e i g e

Na OSNND se podílel od 1. svazku 1. dílu. Svá hesla podepisoval šifrou Tge. Napsal celkem 35 hesel: Apollinaire Guillaume, Arcos René, Archipenko Aleksander, Barbusse Henri, Barzun Henri M., Bataille Felix Henry, Le Corbusier, Delluc Louis, Delteil Joseph, Derême Tristan, Dermée Paul, Deubel Léon, Dierx Léon, Divoire Fernand, Drieu La Rochelle Pierre, Dujardin Edouard, Durtain Luc, Fotomontáž, Garnier Auguste Pierre, Gasquet Joachim, Gauchez Maurice, Gautier Judithe, Genty Raymond, Géraudy Paul, Gérard Francis, Germain André, Ghéon Henri, Ghil René, Giedion Sigmund, Giraudoux Jean, Glatigny Albert, Gondeau Emile, Gregh Fernand, Gropius Walter, Guérin Charles.

Encyklopedie obsahuje i heslo Teige Karel, český spisovatel, jehož autorem je Felix Vodička a neidentifikovaný autor se šifrou -rna (F. Kovárna?).

5. Závěr

Cílem tohoto článku bylo ukázat, že cesty dvou fenoménů dějin české vědy a kultury, totiž Ottova Slovníku naučného nové doby a Pražského lingvistického kroužku, se protnul a výsledek tohoto setkání je zajímavý dodnes. Jen u některých členů Kroužku (např. Havránek, Vodička) se všechna hesla z encyklopedie objevují v příslušné osobní bibliografii. Jen zřídka se o příspěvcích do OSNND – pokud je nám známo – nevědělo (Průšek). V naprosté většině případů se ale ukazuje, že vyhledávání v knižní podobě encyklopedie bylo tak obtížné, že se v existujících bibliografiích objevují jen některá z hesel, a to i tehdy, kdy byla zkoumání OSNND očividně věnována velká péče (Heidenreich-Dolanský, Frinta, Arne Novák aj.). Zvláště zajímavá je tato skutečnost samozřejmě u těch představitelů Kroužku, kteří dosáhli největšího věhlasu a jejichž bibliografii je věnována soustavná pozornost (Jakobson, Mukařovský, Wellek).

LITERATURA

- ANTOŠOVÁ, P. – ČUPROVÁ, L. – HAVRÁNKOVÁ, Z. – LIŠKOVÁ, V. – MACH, O. – NOVÁK, B. (1940): *Soupis kritické a vědecké činnosti Arne Nováka*. Praha: Pražský lingvistický kroužek. Dostupné online na adrese: <<http://www.dejiny.nln.cz/Bibl/ANovak.html>>.
- ARCHIV JANA PATOČKY (2007): *Bibliografie Jana Patočky / Patočka's Bibliography*. Dostupné online na adrese: <<http://www.ajp.cuni.cz/biblio.html#prameny>>. Cit. 28. 2. 2007.

- BLAHYNKA, M. (1986) (ed.): *Šaldův slovník naučný: Výběr z hesel F. X. Šaldy v Ottově slovníku naučném*. Praha: Československý spisovatel.
- BLÁŽEK, V. (1972): *Bibliografický soupis publikační činnosti doc. PhDr. Jana Frčka s přehledem jeho činnosti*. Praha: Univerzita Karlova.
- BRAMBORA, J. (1933): Dílo Otokara Fischera: studie bibliografická. In: V. Jiráť – A. M. Píša – F. Gottlieb – K. Polák – R. Wellek – J. Brambora, *Otokar Fischer: Kniha o jeho díle*. Praha: Nakladatel A. Srdce.
- BUBENÍKOVÁ, M. – VACHALOVSKÁ, L. (eds.) (1995): *Alfréd Ljudvigovič Bém (1886–1945): Bibliografie*. Praha: Národní knihovna České republiky.
- CERCLE LINGUISTIQUE DE PRAGUE (1929): Thèses présentées au Premier Congrès des philologues slaves. In: *Travaux du Cercle linguistique de Prague, 1: Mélanges linguistiques dédiés au Premier Congrès des philologues slaves*. Prague: Jednota Československých matematiků a fysiků, s. 5–29.
- ČERMÁK, P. (2008): Roman Jakobson's unknown contributions to *Ottův slovník naučný nové doby* (Otto Encyclopaedia of the New Age). *Linguistica Pragensia*, 18, s. 1–9.
- DE GROOT, A. W. – REICHLING, A. J. B. N. (eds.) (1946): *Lingua: International Review of General Linguistics / Revue internationale de linguistique générale, 1 (1)*. Haarlem: J. H. Gottmer.
- DEJINY A SOUČASNOST (2006): *František Trávníček [1888–1961]: Bibliografie*. Dostupné online na adrese: <<http://www.dejiny.nln.cz/Bibl/Travnicek.html>>. Cit. 28. 2. 2007.
- FRANC, M. (1998): Jan Thon, 25. výročí úmrtí. *Akademický bulletin*, 1998/7–8. Dostupné online na adrese: <http://abicko.avcr.cz/bulletin_txt_show_clanek.php?Cislo=07/1998&Poradi=16>. Cit. 3. 1. 2008.
- GALAN, F. W. (1985): *Historic Structures: The Prague School Project, 1928–1946*. Austin: University of Texas Press.
- HAMANOVÁ, R. (1993): *Doplňěk k soupisu díla Václava Černého*. In: J. Šulc (ed.), *Václav Černý: Tvorba a osobnost*, 2. Praha: Odeon, s. 685–688.
- HAVLÍČEK, E. J. (2002): Antonín Hartl (11. 12. 1885 – 19. 2. 1944): Z knižních publikací. In: E. J. Havlíček (ed.), *Antonín Hartl ... připravit půdu*. Hostice: Edice Miličova obec.
- HAVRÁNKOVÁ, Z. (ed.) (1963): *Bulletin Ústavu ruského jazyka a literatury*, 7. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- HNÍZDOVÁ, R. – PETR, J. (1970): *Bibliografický soupis vědeckých prací Antonína Frinty s přehledem jeho činnosti*. Praha: Univerzita Karlova.
- HOLÝ, L. (1966): Čestmír Loukotka, CSc., 1895–1966. *Český lid*, 53, s. 355–357.
- ISAČENKO, A. (1948): Bibliographie des travaux scientifiques de J. M. Kořínek. In: *Recueil linguistique de Bratislava, 1*. Bratislava: Slovenská univerzita, s. 13–19.
- JANČÁK, P. – SOCHOVÁ, Z. – VORÁČ, J. (1953): Soupis prací univ. prof. Dr. Václava Vážného k jeho šedesátinám v červenci 1952. *Naše řeč*, 36, s. 110–124.
- JAŘAB, J. – VALENTA, L. – FISCHEROVÁ, J. (eds.) (1990): *J. L. Fischer: Osobnost, dílo, myšlenky*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- KOLMAN, J. – ŠÍMA, J. (1970): *Bibliography of Pavel Josef Poucha's Works*. Praha: Orientální ústav ČSAV.
- KUBÍČKOVÁ, V. – HRBEK, I. (1956): Bibliografie prací Jana Rypky. In: F. Tauer – V. Kubíčková – I. Hrbek (eds.), *Charisteria orientalia praecipue ad Persiam pertinentia*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 7–28.
- KUNDERA, L. (1999): *František Halas: o životě a díle: 1947–1999*. Brno: Atlantis.
- KURZ, J. (1940): *Soupis prací Oldřicha Hujera*. Praha: Pražský lingvistický kroužek.
- KURZ, J. (1942): Dodatek k bibliografii Oldřicha Hujera. *Slovo a slovesnost*, 8, s. 221–222.
- LAISKE, M. (1969): Soupis prací prof. dr. Felixe Vodičky za léta 1933–1968. *Česká literatura*, 17, s. 179–191.
- MACEK, E. (1978): Soupis díla Vojtěcha Jirát. In: J. Čermák (ed.), *Vojtěch Jiráť: portréty a studie*. Praha: Odeon, s. 643–683.

- MACEK, E. (1982): Soupis díla Jana Mukařovského. In: J. Mukařovský, *Studie z poetiky*. Praha: Odeon, s. 835–902.
- MATEJKA, L. (ed.) (1978): *Sound, Sign and Meaning: Quinquagenary of the Prague Linguistic Circle*. Ann Arbor: The University of Michigan.
- Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM. Zlín: Aion CS, 1998.
- Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Praha – Litomyšl: Paseka – Argo, 1996–2003.
- PETR, J. – TYLOVÁ, M. (1985): *Bohuslav Havránek: bibliografický soupis vědeckých prací s přehledem k jeho činnosti*. Praha: Univerzita Karlova.
- PRAŽSKÝ LINGUISTICKÝ KROUŽEK (1936): *Zpráva o činnosti Pražského linguistického kroužku za první desetiletí jeho trvání 1926–1936*. Praha: Pražský linguistický kroužek.
- RUDY, S. (1990): *Roman Jakobson: A Complete Bibliography of his Writings*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- ŘEHÁČEK, L. (1968): *Bibliografický soupis vědeckých prací prof. PhDr. Josefa Kurze, DrSc., s přehledem jeho činnosti*. Praha: Univerzita Karlova.
- SALAJKOVÁ, H. (1993): Soupis díla Václava Černého. In: J. Šulc (ed.), *Václav Černý: Tvorba a osobnost*, 2. Praha: Odeon, s. 615–684.
- SKALIČKA, V. (2004–2006): *Souborné dílo, 1–3*. Ed. F. Čermák – J. Čermák – P. Čermák – C. Poeta. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- ŠÍMA, J. (1994): *Jaroslav Průšek: Bibliografie 1931–1991*. Praha: Orientální ústav ČSAV.
- TOMAN, J. (1995): *The Magic of a Common Language: Jakobson, Mathesius, Trubetzkoy, and the Prague Linguistic Circle*. Cambridge – London: The MIT Press.
- VACHEK, J. (1999): *Prolegomena k dějinám Pražské školy jazykovědné*. Jinočany: H & H.
- VLAŠÍN, Š. (ed.) (1967): *Bibliografie díla Bedřicha Václavka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- YEGHIYAN, E. (2007): *René Wellek: A Bibliography*. Dostupné online na adrese: <<http://sun3.lib.uci.edu/~scctr/Wellek/wellek/index.html>>. Cit. 28. 2. 2007.

Ústav románských studií FF UK
 nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
 <petr.cermak@ff.cuni.cz>
 <rossimariorossimario@yahoo.com>